

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kürtçenin Kurmancca ve Zazaca lehçeleriyle birlikte hem kamusal hem özel alanda kullanılabilmesinin önündeki engeller, Türkiye’de anadil temelli hak eşitliğini ve toplumsal barışı doğrudan ilgilendiren yapısal bir sorundur. Türkiye’de özellikle Kürtçe ve onun bir lehçesi olan Zazaca konuşan yurttaşların anadillerinde eğitim ve sağlık hizmetine erişememesi hem toplumsal eşitsizlikleri derinleştirmekte hem de kamu hizmetlerinin etkililiğini azaltmaktadır. Bu nedenle, Kürtçenin lehçeleriyle birlikte anadilde eğitimin ve sağlık hizmetinin önündeki yasal, idari ve politik engellerin tespit edilmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılması toplumsal eşitlik, kamu yararı ve temel hakların güvence altına alınması açısından zorunlu hale gelmiştir. Anadilde eğitimin önündeki engellerin kaldırılması ve başta Kürtçe ve Zazaca olmak üzere tüm yurttaşların anadilinde sağlık hizmetine erişiminin sağlanması amacıyla; Türkiye’de yaşayan halkların, dillerin ve kimliklerin eşit yurttaşlık temelinde var olabilmesi için gerekli sosyal politikaların belirlenmesi ve uygulanabilir çözümlerin geliştirilmesi amacıyla bir Araştırma Komisyonu kurulmasını ve bu hususta Anayasa’nın 98’inci İçtüzüğü’nün 104’üncü ve 105’inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

GEREKÇE

15 Mayıs 1932 tarihinde, Celadet Ali Bedirxan öncülüğünde Şam'da Latin harfleriyle yayımlanmaya başlayan ve 1943 yılına kadar 57 sayı çıkan Hawar (Çılgılık) dergisi, Kürt kültür tarihinin yazınsal temellerinden biri sayılmakta; bu tarihî gün, 2006 yılından beri "Kürt Dil Bayramı" olarak kutlanmaktadır. Bu tarihsel başlangıç, Türkiye'de Kürtçenin kamusal ve eğitim alanındaki görünmezliğini ve devlet politikaları nedeniyle yaşadığı dışlanmayı daha görünür kılmaktadır.

Dil, yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda kimliğin, belleğin, kültürün ve toplumsal hafızanın taşıyıcısıdır. Bu bağlamda, UNESCO'nun 1999 yılında Bangladeş'in girişimiyle ilan ettiği ve ilk kez 2000 yılında kutlanan 21 Şubat Uluslararası Anadili Günü, yalnızca kültürel bir farkındalık değil, aynı zamanda anadilinde eğitimin ve yaşamın her alanında anadilinin yaşatılmasının bir insan hakkı olduğunu vurgulamaktadır. UNESCO'nun 2025 yılı başında paylaştığı verilere göre her iki haftada bir dilin yok olduğu, dünyada konuşulan 8 bin 324 dilden yalnızca birkaç yüzünün eğitim ve kamu hizmetlerinde yer bulduğu ifade edilmektedir. Türkiye'de de benzer şekilde, sadece Türkçeye odaklanan kamusal hizmetlerin, diğer dilleri konuşan halklar açısından derin bir dışlanmışlık yarattığı bilinmektedir.

Eğitim-Sen'in yıllardır yayımladığı raporlar, Kürt çocuklarının ve farklı etnik kimliklere mensup çocukların anadilinde eğitim alamadıkları için pedagojik, psikolojik ve toplumsal olarak ciddi mağduriyetler yaşadığını ortaya koymaktadır. Bu durum, Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (Madde 13) ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (Madde 29) ile açıkça çelişmektedir. Avrupa Konseyi'nin "Azınlık Dillerinin Korunması ve Geliştirilmesi Şartı" da taraf devletleri, bölgesel veya azınlık dillerinde eğitim verilmesini teşvik etmeye çağırılmaktadır. Türkiye, bu sözleşmelere taraf olmasa da insan hakları normlarına dayalı anayasal bir devlet olarak, eğitimde eşitlik ilkesini gözetmek zorundadır.

1978-2018 yılları arasında her beş yılda bir yapılan "Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması" (TNSA) çalışmalarında anadil ile sağlık hizmetine erişim arasında doğrudan bir ilişki olduğu ortaya konmuş, ancak bu verilere dair bulgular kamuoyuna sınırlı olarak sunulmuştur. 2018 yılı araştırmasında ise veri kategorileri değiştirilerek "Türkçe konuşabilen ve konuşamayan" şeklinde sınıflandırılmış; böylece diller arasında ayrım ve eşitsizlik görünmez kılınmıştır. Oysa araştırmanın ileri analiz raporlarında dahi, anadili Kürtçe, Arapça, Gürcüce, Ermenice, Rumca, Lazca, Pomakça, vb. olan kadınların sağlık durumlarının ve sağlık hizmetine erişimlerinin, anadili Türkçe olanlara göre çok daha kötü durumda olduğu görülmektedir.

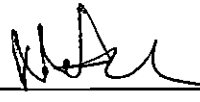
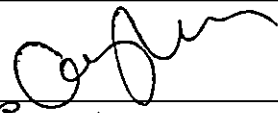
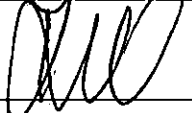
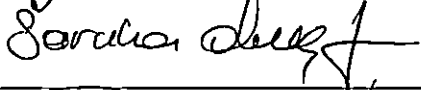
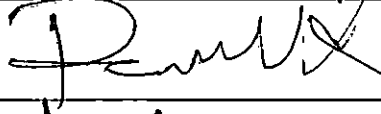
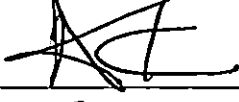
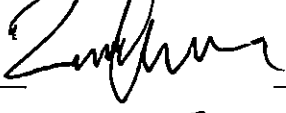
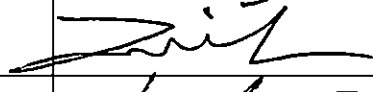
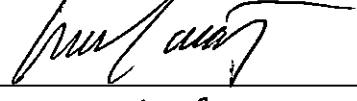
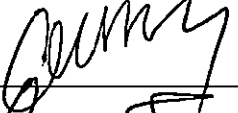
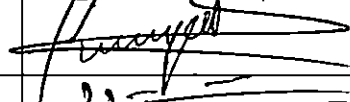
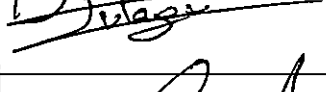
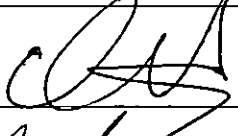
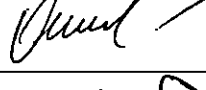
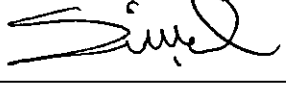
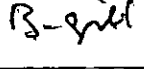
Bu durum, Dünya Sağlık Örgütü'nün "sağlık hizmetine erişimde eşitlik" ilkesine ve BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 25. maddesinde ifade edilen "her bireyin sağlık hizmetlerine eşit erişimi" hakkına aykırıdır. Sağlık hizmetinin yalnızca fiziksel erişimle değil, anlaşılabilirlik, kabul edilebilirlik ve kültürel uygunluk gibi kriterlerle sunulması gerekmektedir.

Suriye iç savaşıyla birlikte Türkiye'ye gelen milyonlarca Suriyeli mülteci için sağlık hizmetlerinde Arapça tercüman desteği sağlanması olumlu bir gelişme olmakla birlikte, yüzyıllardır bu topraklarda yaşayan ve yurttaş olan Kürtler için aynı desteğin sağlanmaması, açık bir ayrımcılık oluşturmaktadır.

Kürtçeye yönelik sistematik dışlama, bu ülkenin en büyük etno-linguistik topluluklarından birinin kamusal hayatta görünmez kılınmasına neden olmaktadır. Bu durum anayasanın 10. maddesinde güvence altına alınan “eşitlik ilkesi” ile bağdaşmamaktadır.

Anadili, kişinin kendini ifade etmesinde, toplumsal yaşama katılmasında, temel hizmetlerden faydalanmasında en önemli unsurdur. Türkiye’de özellikle Kürtçe (Kurmancca ve Zazaca), Arapça, Lazca, Gürcüce, Pomakça, Çerkesçe gibi dilleri konuşan yurttaşların eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlere erişimde yaşadığı eşitsizlikler yapısal niteliktedir.

Anadilde eğitimin önündeki engellerin kaldırılması ve başta Kürtçe ve Zazaca olmak üzere tüm yurttaşların anadilinde sağlık hizmetine erişiminin sağlanması amacıyla; Türkiye’de yaşayan halkların, dillerin ve kimliklerin eşit yurttaşlık temelinde var olabilmesi için gerekli sosyal politikaların belirlenmesi ve uygulanabilir çözümlerin geliştirilmesi amacıyla bir Araştırma Komisyonu kurulmasını ve Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

1	NEJLA DEMİR	AĞRI	
2	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
3	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DİYARBAKIR	
4	İBRAHİM AKIN	İZMİR	
5	KEZBAN KONUKÇU	İSTANBUL	
6	HAKKI SARUHAN OLUÇ	ANTALYA	
7	PERİHAN KOCA	MERSİN	
8	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
9	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
10	ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ	BATMAN	
11	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	
12	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	
13	OSMAN CENGİZ ÇANDAR	DİYARBAKIR	
14	SÜMEYYE BOZ	MUŞ	
15	ÖMER FARUK HÜLAKÜ	BİNGÖL	
16	ONUR DÜŞÜNMEZ	HAKKARİ	
17	GEORGE ASLAN	MARDİN	
18	SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP	BİTLİS	
19	BURCUGÜL ÇUBUK	İZMİR	
20	CELAL FIRAT	İSTANBUL	